نگاه هفته

پیش به‌سوی نفت ارزان‌تر

رضا محمدیاری
تحلیلگر

● در ابتـدای هفتـه‌ای که گذشـت قیمت‌های نفت به روند نزولی خـود ادامه دادند که بخش عمـده این کاهش به دلیل اعـلام افزایش میزان ذخایـر نفتـی آمریکا بـود اما در پایـان هفته به دلیل اعتصابـات کارگری در برزیل این شـاخص کمی با افزایش مواجه شـد. در این راسـتا رئیس بانک مرکزی روسـیه در سـخنان خود از احتمال طولانی‌شـدن دوران افت قیمت نفت خبر داد و این امر را ناشی از تغییر ساختار بازار نفت دانست.

قیمت نفت

«نفت برنت دریای شمال» (Brent) در ساعات پایانـی کاری هفتـه قبل به ۴۷ دلار و ۹۸ سـنت رسـید که حدود ۸۰ سـنت از هفته قبـل پایین‌تر است. البته در اواسط هفته به دلیل کاهش عرضه نفـت برزیل و لیبی و افزایش قیمت سـوخت در آمریکا این قیمت به ۵۰ دلار نیز رسـیده بود. نفت وسـت‌تگزاس اینترمدیت آمریـکا «(WTI) نیز در پایان روز پنجشـنبه پنجـم نوامبر با قیمت ۴۵ دلار و ۲۰ سـنت معامله شـد که نسبت به هفته قبل حدود یک دلار کاهش نشـان می‌دهد. نکته جالب‌توجـه در این شـرایط این اسـت که چهار تولیدکننـده نفـت شـیل در آمریکا - اواسـیس پترولیـوم، دوون انـرژی، پایونیر نچرال ریسرسـز و دایمندبک انـرژی- باوجود کاهـش قیمت‌ها، برنامه تولید خود را افزایش داده‌اند.

سبد نفتی اوپک

قیمت سـبد نفتی اوپک - شـامل میانگینی از ۱۲ قیمت نفت تولیدی کشورهای عضو- در پایان روز پنجشـنبه پنجم نوامبر، به سـطح ۴۳ دلار و ۲۸ سـنت رسـید که نسـبت به هفته گذشته ۴۴ دلار و ۴۳ سنت کاهش نشان می‌دهد. به گزارش «روزنامه وال‌اسـتریت ژورنال»، مسـئولان اوپک اعلام کردند با توجه به چالش اعضای این سازمان بـرای پرداخت حـق عضویت خود پـس از افت قیمت نفت در بازارهای جهانی، این سازمان برای کاهش هزینه‌های خود تلاش می‌کند. سـابقا این سازمان تلاش داشت در راستای تأمین هزینه‌های روبه‌رشد دبیرخانه اوپک، مبلغ حق عضویت را به سـطح دومیلیون و ۴۰۰هزار دلار افزایش دهد اما با وجود نزول قیمت‌های جهانی نفت این برنامه را کنار گذاشت. برخی از مسئولان اوپک امید دارند عضویت مجدد اندونزی بتواند کمکی برای بهبود وضعیت مالی اوپک باشد.

طرح بازگشت نظام سهمیه‌بندی اوپک

بـه گـزارش رویترز، ایـران و الجزایـر در یک گزارش داخلی اوپک خواسـتار بازگشـت دوباره سیستم سـهمیه‌بندی اوپک شدند. البته اوپک در وب‌سـایت رسـمی خود در واکنش به این اقدام رویترز، این عمل را غیرحرفه‌ای دانسـت و عنوان کرد این گزارش در مراحل اولیه بررسـی اسـت و باید در حضـور تمامی اعضا به بحث و بررسـی گذاشته شود. در گزارش مذکور آمده است: اوپک باید آماده شود تا به صورت ویژه یک سقف قیمتی تهیه کرده و از آن دفاع کند و یک رابطه جایگزینی موقتی میان سهم کمتر از بازار و درآمدهای بیشتر را قبول کند. همچنین کشـورهای عضو اوپک باید سیاسـت‌های خود راجع به اسـتراتژی بلندمدت را بـا ایجـاد مدلی برای دسترسـی بـه حداکثر درآمد از طریق توازن میان سـهم بازار و قیمت‌ها مشخص کنند. اگرچه اوپک اعلام کرده تصمیمی درخصـوص بازبینی نظام سـهمیه‌بندی - که در سـال ۲۰۱۱ کنار گذاشته شـد- در نشست چهارم دسـامبر اوپـک از سـوی وزرای نفت مشـخص خواهد شـد اما به نظر می‌رسد کشورهای حاشیه خلیج فارس عضو اوپک با این پیشـنهاد مخالف هستند.

کاهش تولید نفت برزیل

بروز اعتصابات کارگری در «شرکت نفتی دولتی پترولیو برزیلیرو» سـبب کاهش ۲۱ درصدی تولید نفت برزیل شـد. به گزارش رویترز، تولید نفت این شـرکت در ماه گذشـته میلادی دو میلیون بشکه در روز بوده اسـت و این کاهش تولید، روزانه ۲۵ میلیون دلار به این شـرکت خسارت وارد خواهد کرد. لازم به ذکر اسـت برزیل با تولید دومیلیون و ۹۵۰هزار بشـکه در روز، نهمین تولیدکننده بزرگ نفت جهان پس از آمریکا، عربستان، روسیه، چین، کانادا، امارات، ایران و عراق به شمار می‌آید.

گازطبیعی

آب و هـوای نسـبتا گرم و عرضـه بیش‌ازحد انتظار سـبب شـد در هفته گذشـته قیمت‌های گاز طبیعی بـه کاهش خود ادامـه دهد. قیمت اسـپات هنری‌هـاب (Henry Hub) به‌عنـوان شاخصی برای قیمت فروش لحظه‌ای گاز طبیعی در آمریـکا، از دو دلار و ۳۶ سـنت در پایان هفته گذشـته به دو دلار و ۱۰ سنت به ازای هر میلیون بی‌تی‌یو یا واحد گرمایی انگلیسـی (MMBtu) در چهارشنبه چهارم نوامبر کاهش پیدا کرد.

همچنیـن قیمت فروش گاز طبیعـی در بازار اروپا به دو دلار و ۲۶ سـنت رسـید که نسبت به هفته قبل بـدون تغییـر باقی مانده امـا در یک دوره سـه‌ماهه رو بـه افزایش بوده کـه به دلیل نزدیک‌شدن به فصل سرما است.

اطهاری ریشه نازایی برنامه‌های ایران را تاخت‌زدن منافع می‌داند

اقتصاد ایران دچار تعادل نازا است

پوپولیسم به همه طبقات باج می‌دهد که ساکت بمانند

عکس: رؤفه رستمی، شرق

شـکوفه حبیـب‌زاده: در اقتصاد سیاسـی نوین، از «تعادل‌بخشـی» به‌عنوان رکن اساسی توسعه‌بخشی پایدار جامعه یاد می‌شـود. هرچند کـه این «تعادل» در گرو شیوه انتظام‌بخشـی دولت به اقتصاد بوده و ممکن اسـت به «تعادلی زایا» یا «تعادلی نازا» مبدل شود. کمال اطهاری، اقتصاددان در گفت‌وگویی که با «شرق» داشـت با تأکید بر اینکه هر برنامه‌ای نیازمند تعادلـی زایاسـت، می‌گوید: «اقتصاد ایـران بعد از انقـلاب و برپایی جمهوری اسـلامی، اقتصاد جنگی بود که به‌طور نسـبی خیلی خوب اداره شد. بعد از آن بدون مبانی و تدوین شیوه انتظام وارد سیاست‌های تعدیل سـاختاری شـدیم و به‌این‌ترتیب به‌سرعت جامعه دچار تعادل نازا شد». برنامه‌ای که اساس آن بر تعادل راستین نباشد، ماحصلش کشوری بی‌برنامه و کژکارکرد خواهد بود کـه درهم‌ریختگی بخش‌های مختلف در آن به وضوح دیده می‌شود. البته اطهاری تداوم این روند را در دولت‌های نهم و دهم نمی‌بیند و معتقد است: «احمدی‌نژاد که سر کار آمد، این تعادل نازا را هم شکست، چون انحصارطلب بود. در تعادل نـازا کم‌وبیش جریانـات مختلف سیاسـی در توزیع قدرت و منابع دسـت داشـتند و به‌صورت مصالحه ایـن کار را انجام می‌دادنـد... در دولت نهم و دهم، تعادل نسـبی جناح‌های مختلف سیاسی یا قدرت در ایران به وسـیله جریان سیاسی جدید نفی شد، یعنی انحصارطلبی حتـی در توزیع قدرت و منابع به وجود آمـد؛ به‌طوری‌که اصولگرایان سـنتی هم از قدرت و ثروت بی‌نصیـب ماندند». این اقتصـاددان با بیان اینکه به جز برنامه اول بعد از انقلاب باقی برنامه‌های کشور، برنامه نبود، بلکه ملغمه بود، در تشریح چرایی بیان این امر می‌گوید: «برنامه‌های ایران، ملغمه‌ای از تاخت‌زدن منافع سیاسی و قدرت و ثروت جناح‌های مختلف سیاسـی بود... دولت نهـم و دهم اما برنامه تاخت‌زدن را هم برنتابید. البته آن برنامه هم از ملغمه بیرون نیامـد و احمدی‌نژاد هرکه هرچـه گفت را به صورت پوپولیستی در ملغمه ریخت و برای باقی‌ماندن خـودش به‌نوعی باج داد. درحقیقت، پوپولیسـم به همه طبقات باج می‌دهد که سـاکت بمانند؛ نه اینکه منافعشان را به صورت توافقی تأمین کند. مثل انحلال سـازمان برنامه که باج‌دادن به نماینده‌های استانی بود و ملغمه‌کردن شدیدتر برنامه. به هر صورت دولت احمدی‌نـژاد تاخت‌زدنی را کـه در برنامه‌های قبلی روال شده بود، برداشت تا برنامه‌ریزی در مرکز صورت گیرد او بتواند همـه مهره‌هایی کـه در توزیع قدرت و ثروت هسـتند خود تعیین کند. پـس ملغمه‌بودن برنامه‌ها تشدید شد».

مبانی برنامه ششم باید چه چیزی باشد؟

اصولا هـر برنامـه‌ای نیازمند تعادلی زایاسـت. اقتصـاد ایران بعـد از انقـلاب و برپایـی جمهوری اسـلامی، اقتصاد جنگی بود که به‌طور نسبی خیلی خوب اداره شـد. بعد از آن بدون مبانی و تدوین شیوه انتظام وارد سیاسـت‌های تعدیل سـاختاری شـدیم و به این ترتیب به سـرعت جامعه دچـار تعادل نازا شد. این واژه‌ای اسـت که در اقتصاد سیاسی نوین به کار مـی‌رود. تعادل نازا در مقابل تعـادل زایا مطرح می‌شـود. تعادل نازا مثل بیابان است که تعادل دارد، اما زایایی ندارد و در مقابل تعادل زایایی که در جنگل و محیـط با تنـوع اکولوژیک وجـود دارد، قرار دارد. به‌عنوان مثال در طبیعت خوزسـتان، تعادل نازا بعد از سـدزدن روی دریاچه‌ها شکل گرفت که در نهایت منجـر به تولید ریزگردها شـد، در حالـی که در آنجا تعادل زایایی از دوران باسـتان وجود داشت و اولین تمدن‌های بشـری آنجا شـکل گرفته بود، اما اکنون تمدن موجود هم زیر ضرب این تعادل نازا قرار گرفته است. در اقتصاد ما تعادل نازا برپا شد؛ البته تا قبل از دولت نهم و دهم.

چطور؟ یعنی دولت احمدی‌نژاد تعادل زایا را اصل قرار داده بود؟

تعـادل نازا یعنی وضع شـما در اقتصـاد بدتر از گذشـته نمی‌شـود و کمی بهبود پیدا می‌کند، اما در بازارهـای جهانی حضور پیدا نمی‌کنید، صنایع قدرت رقابتـی پیدا نمی‌کننـد، انحصارات از بیـن نمی‌رود، انحصار جدیدی هم به نام وجوه مستغلات رانت‌شو اضافه می‌شـود. به نظر می‌رسـد ملک رشد می‌کند، اما این‌طور نیسـت چون مسـتغلات بخـش مولد و پیشرو اقتصاد نیست. هیچ بخش پیشرویی در اقتصاد ایران تعریف نشـده و به‌بازارسـپاری هم در دسـتور کار قـرار گرفته و حتـی کارگاه‌هایی کـه کمتر از ۱۰ نفر کارگر دارند از شـمول قانون کار خارج می‌شـوند اما وضعیت خیلی بدتر نیسـت. این تعادل نازاست. جنگ هم تمام شـده و جلوه‌هایی از لحاظ بازگشـت اصلاحات وجـود دارد. جریاناتی بـه وجود می‌آیند که تا می‌خواهند به شـکوفایی برسند با آنها برخورد می‌شـود چه در عرصـه اقتصادی، سیاسـی یا حتی عرصه هنـری. حتی بخش خصوصـی هم از حدی نمی‌توانسـت بالاتر برود و حلقـه انحصارات تنگ‌تر می‌شـد و ایـن نازایی کـه در جامعه بـه وجود آمد به‌هـم می‌ریخت؛ اما وضعیت خیلی بدتر نمی‌شـد. دولت نهم و دهم که سـر کار آمدنـد این تعادل نازا را هم شکست، چون انحصارطلب بود. در تعادل نازا کم‌وبیش جریانات مختلف سیاسی در توزیع قدرت و منابع دست داشـتند و به‌صورت مصالحه این کار را انجام می‌دادند؛ کم‌وبیش همـه در قدرت و اقتصاد هستند و منابع را تقسیم می‌کنند، چه قدرت باشد چه ثروت، ولی بخش‌ها توسـعه پیدا نمی‌کنند. در دولت نهم و دهم، تعادل نسبی جناح‌های مختلف سیاسی یا قـدرت در ایران به وسـیله جریان سیاسـی جدید نفی شـد، یعنی انحصارطلبی حتـی در توزیع قدرت و منابع بـه وجود آمد. در دولت قبلـی اصولگرایان سـنتی هم از قدرت و ثروت بی‌نصیب ماندند. بدترین برخورد این دولت شـاید به طبقه متوسط برمی‌گردد؛ طبقه متوسط به معنای عام کلمه که بورژوازی‌های صنعتی و بدنه طبقه متوسـط را دربر می‌گیرد. به این ترتیـب تعادل نازا هم شکسـت و مثل یک بیابان که پیوسته اسـیر توفان می‌شد، حتی گیاهانی که داشت هم از بیخ‌وبن کنده شد، این اتفاق در دولت قبل افتاد؛ یعنـی تعادل به تنزل و حدود انحطاط کشـید. چون ایـن انحصارطلبی هرگونه واحه‌هـای کوچک را هم هدف گرفت.

دولت یازدهم در کجای میدان است؟

دولت یازدهم با توجه به شعار اعتدال‌طلبی خود، امر تعادل را در دسـتور کار قـرار داد، اما تعادلی که به‌وجود آمد به نفع تعادل نازا بود نه زایا. این‌گونه بود که تعادل نازا به عدم تعادل مخرب تبدیل شد. دولت کنونی هم تا به‌حال نتوانسـته تعـادل زایا را تعریف کند و عمدتا چیزی که حاکم بر این دولت است تکرار تعادل نازاسـت. بخشی از این تعادل نازا در سال اول قابل فهم بود؛ زیرا کشـور با یک اقتصاد به‌هم‌ریخته و تحریـم مخرب مواجـه بـود و در دوره‌ای بود که دانشـگاه‌ها زیر ذره‌بین بودنده و کسـی نمی‌توانسته اندیشـه و تعادل زایا را بـرای اقتصاد و جامعه ایران تعریف کند، اما نامه چهار وزیر به‌سـرعت نشـان داد تعادل نازا فایده‌ای ندارد.

ادامه در صفحه ۱۵

یادداشت

چند روش برای بازگشت مخابرات به دولت

پرویز بابایی*

● بـا وجود امضـای صـد نماینده مجلـس برای بازگرداندن سـهام کنترلـی مخابرات بـه دولت، با درخواسـت سـهام‌دار عمده و به دلیل اینکه منافع سـهام‌داران خرد این شرکت در بازار سرمایه به‌خطر می‌افتـد از ارائه این بحث در مجلـس خودداری و موضوع بازگشـت آن به دولت منتفی شـده، این در حالی اسـت که خریدار سـهام کنترلـی مخابرات با تقسـیم سـود سـنگین برای پرداخت اقساط سهام خریداری‌شـده و اخذ حـدود دوهـزارو ۶۰۰ میلیارد تومان تسهیلات بانکی که حداقل ۵۰۰ میلیارد تومان هزینه مالی به شرکت تحمیل می‌کند، باعث کاهش قیمت سـهام و بـه خطرافتادن منافع سـهام‌داران خرد شـرکت شده اسـت. خبر منتفی‌شدن بازگشت مخابـرات بـه دولت با دسـتور سـهام‌دار عمده در حالی توسـط غلامرضا اسداللهی، یکی از نمایندگان مجلس، رسـانه‌ای شـده که چهار سال پیش کمیته تحقیق‌وتفحـص مجلـس، فرایند واگذاری سـهام شرکت مخابرات به بخش خصوصی را دارای اشکال دانسـته بود. مخابرات که در زمان واگذاری یک ریال تسهیلات بانکی نداشت و درحال‌حاضر هم نیازی به این تسـهیلات ندارد، در اثر بی‌تدبیری و بی‌مدیریتی وزارت ارتباطات و همچنین خریدار سهام کنترلی که تمایلی برای سرمایه‌گذاری در این شرکت ندارد و فقط به فکر تقسیم سود است، گرفتار حدود دوهزارو ۶۰۰ میلیارد تومان تسـهیلات بانکی شده که از این مقدار هـزارو ۲۱۷ میلیارد تومان وام برای ارتباطات سـیار ایـران و هزارو ۳۸۰ میلیارد تومان وام برای شـرکت مخابرات ایران اخذ شـده که بـا توجه به هزینه‌های مالی حداقل ۵۰۰ میلیارد تومانی و سـود بیش از دو هزار میلیارد تومانی، حداقل ۲۰ درصد کاهش قیمت، سهم ناشـی از این هزینه‌های مالی است که توسط خریدار سـهام کنترلی به منافع دولت و سهام‌داران خرد تحمیل شـده اسـت. در این میان هم دولت و وزارت ارتباطـات و فناوری اطلاعات با چشم‌پوشـی از هزینه‌های سـنگین تحمیلی توسط خریدار سهام کنترلـی و فـروش مخابرات به یک‌هشـتادم قیمت واقعی، مدام اعلام می‌کنند قصد بازگشـت مخابرات به دولت را نداریم، درحالی‌که باید تلاش‌شان را برای برگشت مخابرات به دولت صدها برابر کند.

ادامه در صفحه ۱۵

هشدار مظاهری در شرایط رکودی

ورشکستگی به بنگاه‌های بزرگ رسید

شـرق: آن‌قدر اوضاع رکـودی صنایع پیچیده و علنی شـده کـه دامنه هشـدارها نسـبت به ورشسـتگی شرکت‌ها بسیار گسـترده شده است. از قـرار رئیس کل اسـبق بانک مرکزی و مشـاور وزیر راه و شهرسـازی هم با حضور در برنامه تیتر شـبکه خبر نسبت به ورشکستگی بزرگ و سقوط شرکت‌های بزرگ هشدار دادند.

رئیس کل اسـبق بانک مرکزی گفت: اگر قرار است تسلیم شـویم، همان‌گونه که اکنون تسلیم شـده‌ایم و بانک مرکزی برای حل مشـکل منابع تزریق می‌کند، با یک ورشکسـتگی بزرگ و سقوط شرکت‌های بزرگ مواجه خواهیم شد. به گزارش «مهر»، طهماسب مظاهری در پاسخ به این سؤال که کاهش نرخ سـود بانکی در دستور کار شورای پـول و اعتبار قرار می‌گیرد یـا خیر؟ گفت: به نظر من بانـک مرکزی در این خصوص مقاومت ندارد اما از اینکه نرخ سـود بانکـی در بازار عدد فعلی باشد، نگران است.

رئیس کل اسـبق بانک مرکزی بـا بیان اینکه دولت بایـد این نرخ را پایین بیـاورد و فاصله آن را با نرخ سـود بازار کاهش دهد، ادامه داد: بانک مرکـزی باید بـا عواملی که باعـث افزایش نرخ سود می‌شـود، برخورد کند که یکی از این عوامل فعالیت مؤسسـات غیرمجاز است. این کارشناس اقتصادی با اشـاره به اینکه یکی از کارهای جدی که بانک مرکزی باید انجام دهد این اسـت که با این مؤسسـات به‌طور جدی برخـورد کند، افزود: یکی دیگر از عوامل فاصله بین نرخ سـود بانکی و نرخ سـود در بازار، ناشـی از تورم و بدهی‌های دولت اسـت. مظاهـری با بیان اینکـه بانک باید معوقات خود را از دولت وصول کند، گفت: اکنون بانک نمی‌تواند طلب خود را از دولت در سرفصل معوقات بگیـرد بنابراین بانک‌ها نیـز نمی‌توانند اعتباری بدهند.

وی با بیان اینکه باید نرخ سود بانکی متناسب با تورم به اضافه دو، سـه درصد حاشیه‌ها تعیین شود، افزود: بانک مرکزی نیز باید در درجه نخست با هماهنگـی بانک‌ها و قوه نظارتی، مؤسسـات مالی و اعتباری مجاز را وادار کند که این نرخ سود را رعایت کنند.

وی بـا بیـان اینکه قبول دارم کـه دولت پول ندارد تا بدهی‌های خـود را پرداخت کند، افزود: مسـئله پرداخت‌نکردن بدهی دولت به بانک‌ها، تنها نداشـتن پول نیسـت و باید در این خصوص تمهیداتی اندیشیده شـود چراکه ادامه این روند باعـث می‌شـود بنگاه‌هـای بـزرگ و کوچک به سـمت کم‌رونق‌شـدن بروند به‌طوری‌که اکنون برخی از این بنگاه‌ها تعطیل شـده‌اند. وی با بیان اینکه ارقام بدهی دولت بسیار نگران‌کننده است، افزود: اکنون روند کار طوری است که آن مقدار از بدهی‌ها که پرداخت می‌شود کمتر از آن مقداری است که دولت دوباره بدهکار می‌شود. مظاهری ادامـه داد: البتـه بخـش بسـیار بزرگـی از این بدهی‌ها ارثیه دولت قبل اسـت که با کم‌درایتی یـا ندانم‌کاری بهره‌برداری سیاسـی خود را کرده و زحمت اقتصادی آن را بـه گردن دولت فعلی انداخته اسـت. اکنون تسویه این مقدار بدهی کار بسـیار سختی است اما سـختی آن دلیل بر عدم انجامش نیست و دولت باید در این خصوص فکر جدی کند و اگر اقدام نکند شـرایط رکود ما را به جایی می‌رساند که وضع بدتر شود.

همچنیـن در این برنامه حسـین عبده‌تبریزی کارشناس اقتصادی گفت: بدون کاهش نرخ سود امکان خروج از رکود وجود ندارد و با نرخ سـود فعلی، خروج از رکود امکان‌پذیر نیسـت. مشاور وزیـر راه و شهرسـازی درباره واقعیـت اقتصاد کشـور به کاهش نرخ سـود بانکی اشـاره کرد و گفت: دولت باید این نـرخ را کاهش دهد در غیر ایـن صورت امکان خروج از رکـود وجود ندارد و بدون کاهش نرخ سـود امکان ندارد تورم کاهش پیدا کند.

وی ادامه داد: شرایط ما اکنون عادی نیست و نمی‌توانیم منتظر بازار بمانیم که بازار، نرخ سـود را تنظیم کنـد، به‌ویژه که مردم توان خریدشـان کاهـش پیدا کرده اسـت و در اقتصـاد تقاضایی وجـود ندارد. البتـه وضعیت بانک‌ها نیز بسـیار دشـوار شـده اسـت و بانک مرکزی بیش از این نمی‌تواند به آنها فشـار بیـاورد به‌ویژه که قیمت دارایی بانک‌ها نیز کاهش پیدا کرده است. عضور شـورای‌عالی بورس گفـت: دولت بایـد نرخ را کاهش و با تورم یکسـان کند و در واقع شـورای پول و اعتبار باید ایـن کار را انجام دهد و اگر نرخ سود اصلاح نشـود، بورس نیز صدمه می‌بیند. در شـرایط فعلی حسـاب بانک‌ها ۴۳ درصد نسبت به گذشـته (سال گذشته) قرمز شـده است و در واقع بانک‌هـا به بانک مرکزی بدهکار شـده‌اند. این کارشـناس اقتصـادی با بیان اینکه مشـکل اصلی در رکود اسـت، گفـت: خانواده‌ها از نظر مالی ضعیف‌تر شده‌اند، هزینه‌ها کمتر شده است و دولـت با پرداخت وام کمـک می‌کند که مردم به صورت قسـطی خرید کنند و کارخانه‌ها از این طریق رونق پیدا کنند. این در شـرایطی اسـت که بانک سـرمایه در گردش ندارد چـون اعتبارهای قبلی را نمی‌تواند پس بگیرد.